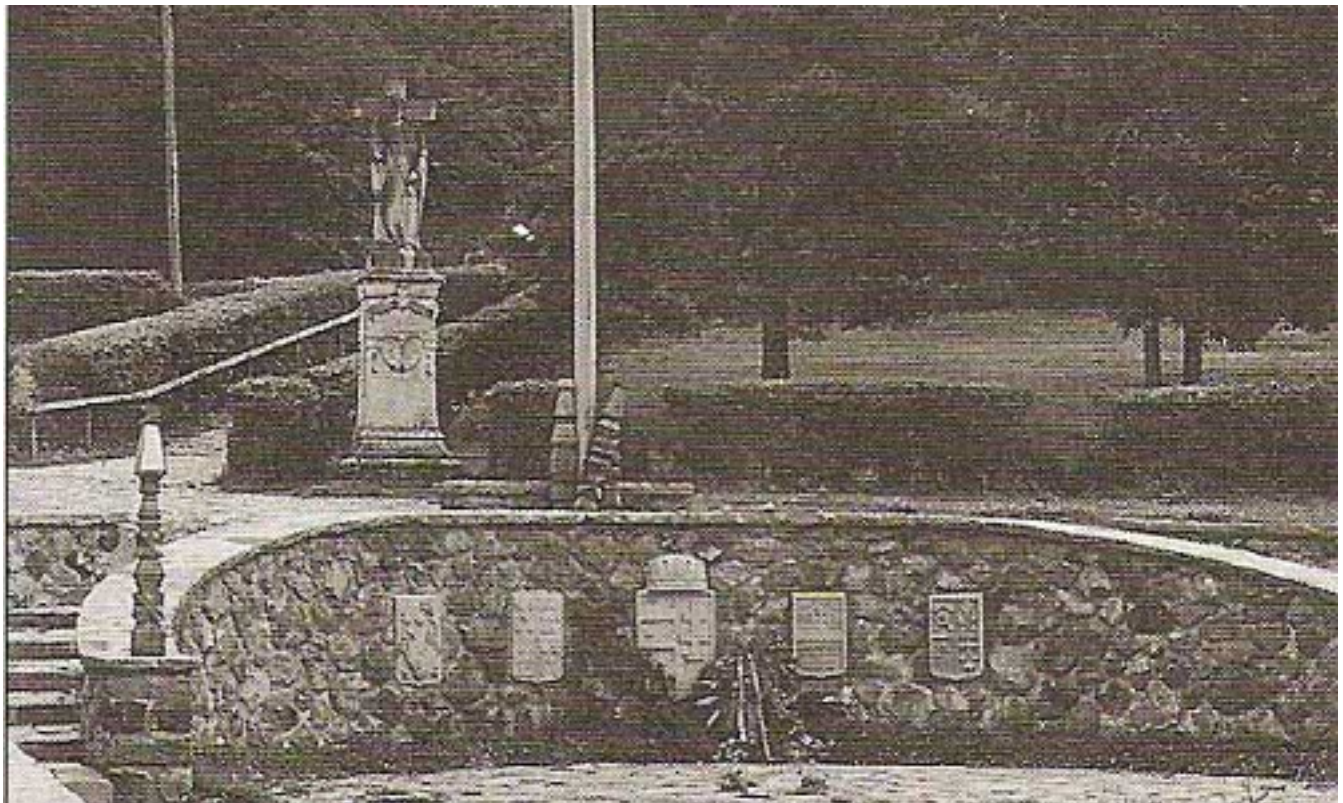

[A Márton Áron tér felújítása](#) kapcsán az elmúlt néhány hétben többször is hallhattunk az ún. országzászlós emlékmű címereiről, illetve a Patkóról, mint [kegyeleti helyről](#)

. 1940-41-ben létesült a mostani építmény – azonban nem ez volt az egyetlen emlékmű, ami megsínylette a történelem viharait, a hatalom- és rendszerváltásokat.

„Mi csak a ledöntött szobrainkat állítjuk fel újra!” – mondta Orbán Balázs szobrának avatási ünnepségén **Sütő András** író 1995-ben, utalva arra, hogy az utóbbi egy évszázadban a politikai rendszerek jöttek és mentek, s ezek a jövés-menések nem egy szobor vagy emlékmű életébe is kerültek.

A legnagyobb szoborállítási hullám a néha viccesen *Soborheiu Secuiescnek*, vagy *Szoborhelynek* is nevezett Székelyudvarhelyen kétségtelenül az elmúlt húsz évben volt. Azonban a múlt században nemcsak emeltek, hanem döntöttek is le szobrokat, emlékműveket.

Dőlnek a szobrok

A kommunizmusban emelt két híres udvarhelyi mellszobor két iskolához kapcsolódik, [ezek dőltek a leghamarabb 1989-1990 fordulóján](#), amikor a mese, ha csak látszólag is, véget ért.

[Józsa Béla](#) mellszobra a tanítóképző (ma a Református Kollégium), **Petru Grozáé** a gimnázium előtt állt 1990. januárjáig. A kommunista, mártírhalt (Kolozsváron agyonverték 1943-ban), hodgyai születésű Józsa szobrát, amelyet 1961. tavaszán avattak fel, **Orbán Áron** szobrász készítette, az iskola elől eltávolított alkotás jelenleg a múzeum udvarán van.

A gimnázium 1958-ban vette fel [dr. Petru Groza](#) nevét, Románia első kommunista miniszterelnöke (1945. március-1952. június) halálának évében. Groza tökéletesen tudott magyarul, Budapesten tanult, és **igen népszerű volt azokban az években a romániai magyarság körében.**

Szobrát 1974-ben avatták fel a gimnáziumhoz vezető út mentén, alkotóját nem ismerjük, a

márványszobrot Bukarestből, az akkori *Alkotók Házából* hozták. 1990. januárjában, Józsa Béla szobrához hasonlóan, a mellszobrot levették a talapzatról.

Ugyanabban az évben a **Tamási Áron** nevét felvevő iskola egyik hátsó raktárába tették, azóta is ott van. A szobor talapzata ma is ott áll a gazzal benőtt, rendezetlen környéken.

A levéselt emlékművek

A dualizmus korában, illetve az első világháború idején két jelentős emlékművet állítottak a város közterein. Az egyik az 1896-ban emelt **millenniumi emlékmű** a Megyeháza előtti téren, a másik az 1917. december 8-án, az akkori Deák téren felavatott **Vasszékely**.

Mindkettőt lerombolták az első világháború után: a bevonuló román katonák 1919. januárjában először megcsonkították a Vasszékelyt, majd lerombolták - egy megmaradt darabját ma a múzeumban őrzik. 2000-ben újraállították a Vasszékelyt – az eredeti helyéhez képest körülbelül harminc-negyven méterrel hátrább.

A millenniumi emlékmű is ugyanarra a sorsra jutott, mint a Vasszékely, 1919-ben lebontották, két darabját szintén a Haáz Rezső Múzeum őrzi. 2008-ban újra felállították, nagyjából az eredeti helyére.

Az első világháborúhoz kapcsolódik egy másik emlékmű, aminek már nincsenek nyomai. 1915-ben a Kuvar-szikla oldalára két dombormű került a német–magyar barátság „örökkévalóságának” bizonyosságául, **Ferenc József** osztrák-magyar és **II. Vilmos** német császár portréival.

Ezeket is leverték, de a helyük, illetve a később kiegészített emlékmű elszórt darabjai egészen addig fellelhetők voltak a Kuvaron, amíg a töltőállomás melletti támfalat néhány éve meg nem építették.

Címerek a Patkóban

A **Patkó**, illetve az **országzászlós emlékmű** 1941-ben épült meg, avatását szeptember 5-én tartották, pontosan egy évre rá, hogy a magyar honvédek átlépték a trianoni határt. A bécsi döntés után Székelyudvarhely két országzászlót kapott: az egyiket a *Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségétől* – ezt a Kuvar oldalában állították fel, az említett első világháborús emlékműnél –, a másikat a testvérváros Pestszentlőrincről.

Ez utóbbit helyezték el egy emlékművel együtt a Felső piactéren, amit akkoriban Batthyány-térnek neveztek. Az emlékművet [Gidó Csaba](#) [történész](#) kutatásai szerint egy helyi mérnök, **Asztalos Kálmán** tervezte.

A zászlórudat, illetve az öt címert (balról jobbra: Erdély, Udvarhely vármegye, Magyarország, Pestszentlőrinc és Székelyudvarhely) a háború utáni hatalomváltáskor tüntették el.

S ha már a szobortörténelmet Sütővel kezdtük, vele is végezzük: **a tervek szerint idén**

felavatják

a néhai író

mellszobrát Székelyudvarhelyen, ez lesz a város legújabb ilyen jellegű alkotása.

A szobrok, emlékművek az örökkévalóságnak készülnek, de Kelet-Európának ebben a szegletében a politikai rendszerek, illetve a hatalomra került emberek meggyőződései, akarata és véleményei határozzák meg sorsukat: dőlnek vagy újra visszaállnak.